

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-27>

УДК 657.3:338.2

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ

ACCOUNTING POLICY OF THE ENTERPRISE AS A FACTOR IN THE FORMATION OF ANALYTICAL TOOLS OF FIXED ASSETS MANAGEMENT

Пчелинська Ганна Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1216-200X>

Pchelynska Hanna

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

У статті запропоновано схему впливу елементів облікової політики основних засобів підприємства на складові їх вартості, що амортизується, та суму зносу. Розроблено схеми взаємозв'язку групи статей балансу «основні засоби» з іншими статтями фінансової звітності підприємства. Наочно продемонстровано вплив типових господарських операцій з основними засобами на статті балансу та звіту про фінансові результати підприємства. Це дозволило удосконалити інформаційний базис управління основними засобами. Набуло подальшого розвитку система показників фінансової звітності, в якій основні засоби виступають результативним та факторним показником, що надає можливість формувати аналітичний інструментарій ефективного управління даними необоротними активами відповідно до стратегічної мети діяльності підприємства.

Ключові слова: основні засоби, облікова політика, аналіз, інструментарій, управління

In the article the peculiarities of accounting policy formation on fixed assets in accordance with the current legislation of Ukraine are investigated. National accounting standards and methodical recommendations of the Ministry of Finance of Ukraine on the accounting of certain elements of financial statements determine the various valuation methods, procedures for accounting for fixed assets. The company's management independently selects the elements of accounting policies and uses them in its activities on a regular basis. Therefore, the development of optimal accounting policies for fixed assets allows you to purposefully influence the financial performance of the enterprise. On the other hand, these indicators are data for economic analysis when deciding on an enterprise management strategy. A study of the accounting legislation shows that ≈80% of the elements of accounting policy relate to the assets of the enterprise. ≈40% of them are related to the recognition of fixed assets in accounting. Thus, unreasonable accounting policies degrade the quality of analytical data, which negatively affects the effectiveness of management decisions. The purpose of the article is to form theoretical recommendations for improving the accounting and analytical support for effective management of fixed assets of the enterprise. The theoretical basis of the study are the scientific works of foreign and domestic scientists on the management of fixed assets of the enterprise. The legal basis of the study consisted of current laws and regulations governing the formation of fixed assets of enterprises in Ukraine. The study used general and special research methods: system; structural and logical analysis; scientific abstraction; modeling; graphic; formalization. The article proposes a scheme of the impact of the elements of the accounting policy of fixed assets of the enterprise on the components of their depreciable value and the amount of depreciation. Schemes of interrelation of balance sheet items "initial cost" of fixed assets and "depreciation" with other items of the financial statements of the enterprise are developed. The impact of typical business transactions with fixed assets on the balance sheet and statement of financial performance of the enterprise is clearly demonstrated. The schemes contain the name and direction of change of reporting items. This allowed to improve the information base of fixed assets management. The system of financial reporting indicators has been further developed, in which fixed assets are performance and factor indicators. This provides an opportunity to form an analytical tool for effective management of these non-current assets in accordance with the strategic objectives of the enterprise.

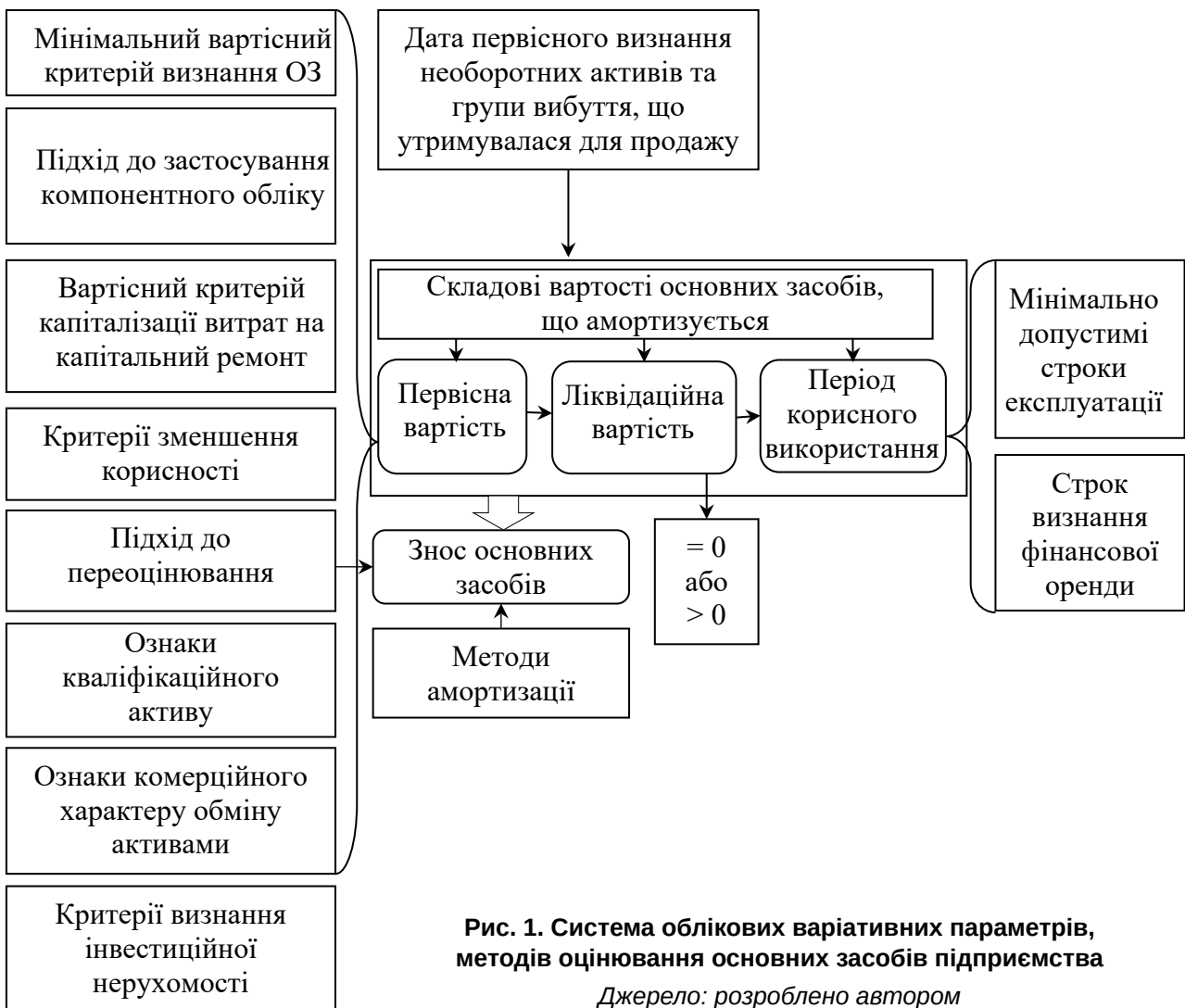
Keywords: fixed assets, accounting policy, analysis

Постановка проблеми. Ефективне управління основними засобами підприємства потребує налагодженої системи обліково-аналітичного забезпечення, здатної своєчасно формувати корисну, якісну інформацію про склад, стан, рух, ефективність використання необоротних активів з метою прийняття рішення щодо покращення результативності діяльності господарського суб'єкта. Дієвим інструментом у даному процесі є облікова політика підприємства, яка дає можливість реалізувати управління основними засобами відповідно до обраних стратегічних орієнтирів розвитку підприємства.

Дослідження облікової законодавчої бази свідчить, що $\approx 80\%$ варіативних параметрів, методів оцінювання об'єктів бухгалтерського обліку належать активам підприємства. Найбільша група зазначених елементів облікової політики ($\approx 40\%$) пов'язана з визнанням в обліку основних засобів, у т.ч. їх оцінюванням. Отже, необґрунтована облікова політика знецінює якісні параметри вихідних аналітичних

даних, що негативно позначається на дієвості управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, організаційно-методичні та практичні аспекти формування обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами були об'єктом наукових досліджень багатьох вітчизняних і закордонних вчених, зокрема: Х. Андерсона, О. Брадула, С. Голова, В. Дерія, Д. Колдуела; М. Кужельного, Є. Мниха, Б. Нідлз, В. Палія, Н. Правдюк, М. Пушкаря, М. Реслер, Я. Соколова та ін. Попри це, окремі напрями дослідження даної проблематики залишаються дотепер актуальними. Останні наукові роботи вчених були присвячені аналізу поняття «основні» засоби» [1; 2], функціям, підходам та інструментам управління основними засобами [3], завданням [2], принципам [4] та напрямам їх аналізу [1; 2; 3; 4; 5], системі показників аналізу основних засобів на вітчизняних підприємствах [1; 4] тощо. Високо оцінюючи здобутки сучасної наукової думки, слід

Рис. 1. Система облікових варіативних параметрів, методів оцінювання основних засобів підприємства
Джерело: розроблено автором

зазначити, що проблеми взаємозв'язку облікової політики підприємства та інструментарію економічного аналізу його основних засобів потребують подальшого розв'язання.

Формулювання цілей статті. Метою статті є формування теоретичних рекомендацій

щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення ефективного управління основними засобами підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Огляд норм ПКУ [6] П(С)БО 7, 14-16, 27, 28, 31, 32 [7] та методичних рекомендацій

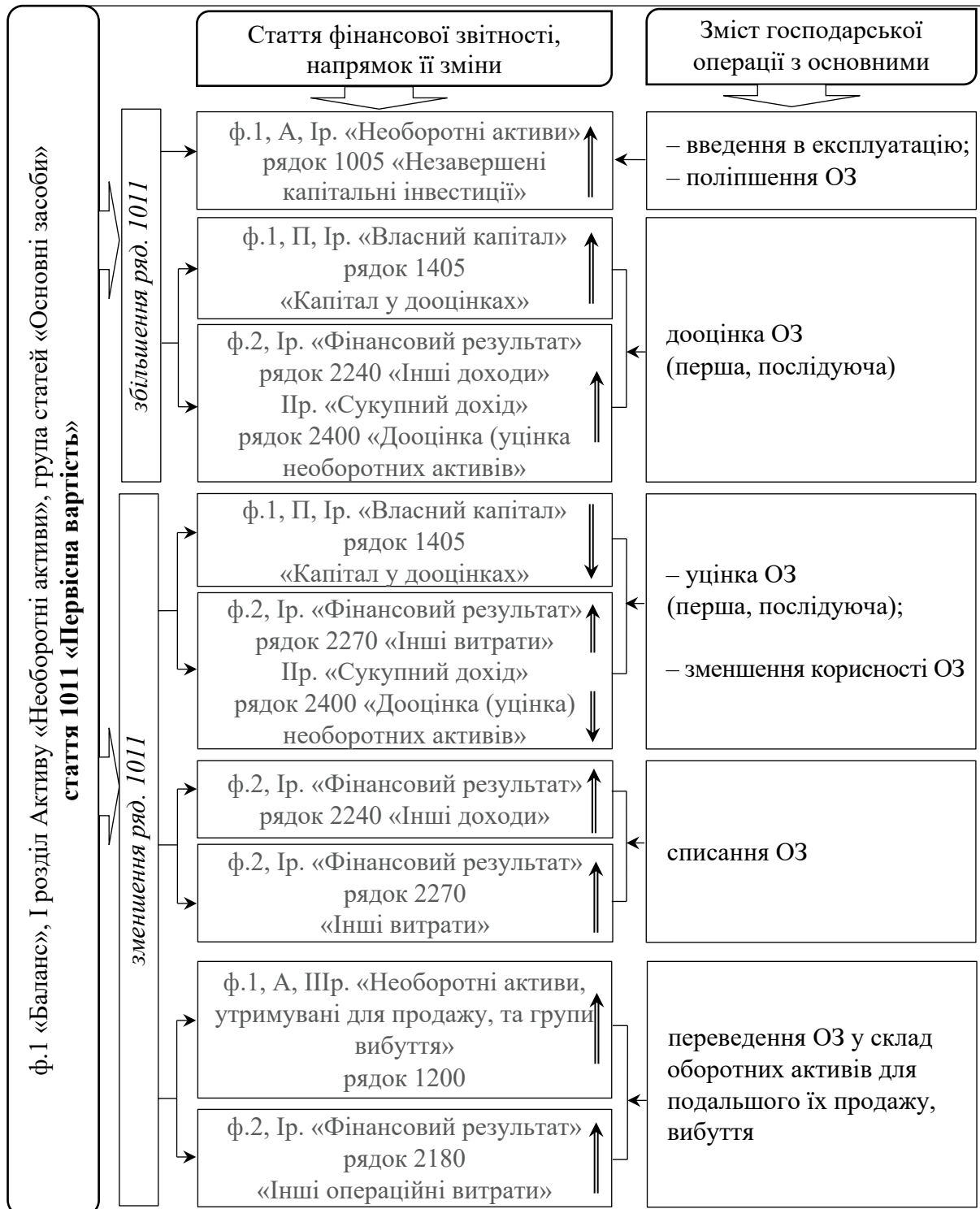

Рис. 2. Схема взаємозв'язку зміни статті балансу «первісна вартість» основних засобів з іншими статтями фінансової звітності підприємства

Джерело: розроблено автором

цій [8–10], які регламентують облік основних засобів комерційних підприємств, та результати попередніх досліджень автору [11] дозволило дійти висновку, що майже всі елементи облікової політики основних засобів впливають їх вартість, що амортизується, та суму зносу (рис. 1).

Господарські операції підприємства, що призводять до визнання та списання основних засобів, одночасно впливають на інші об'єкти бухгалтерського обліку / елементи фінансової звітності: інші активи, власний капітал, зобов'язання, витрати та доходи, прибуток (збиток) підприємства [11]. Тому формування облікової політики основних засобів потребує зважених, економічно обґрунтованих управлінських рішень щодо вибору релевантних параметрів, методів оцінювання, узгоджених зі стратегією діяльності підприємства.

Одним з основних джерел інформації про основні засоби є фінансова звітність. Автор пропонується схеми взаємозв'язку статей балансу «первісна вартість» основних

засобів та «знос» з іншими статтями фінансової звітності підприємства, в яких наочно наведено напрямок зміни статей при проведенні типових господарських операцій з основними засобами підприємства (рис. 2, 3).

Дослідження аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства свідчить про широкий діапазон наявних способів, прийомів аналізу, що ускладнює їх вибір на практиці. Наведені на рис. 2, 3 взаємозв'язки статей балансу групи «Основні засоби» з іншими показниками звітності виступають інформаційним базисом економічного аналізу даних активів та аналізу фінансового стану, результатів діяльності підприємства.

Рівень фактичного аналітичного забезпечення на підприємстві не завжди є достатнім для досягнення визначеної мети управління основними засобами, особливо в умовах мінливості та невизначеності середовища функціонування, що потребує постійного його пристосування до потреб управління.

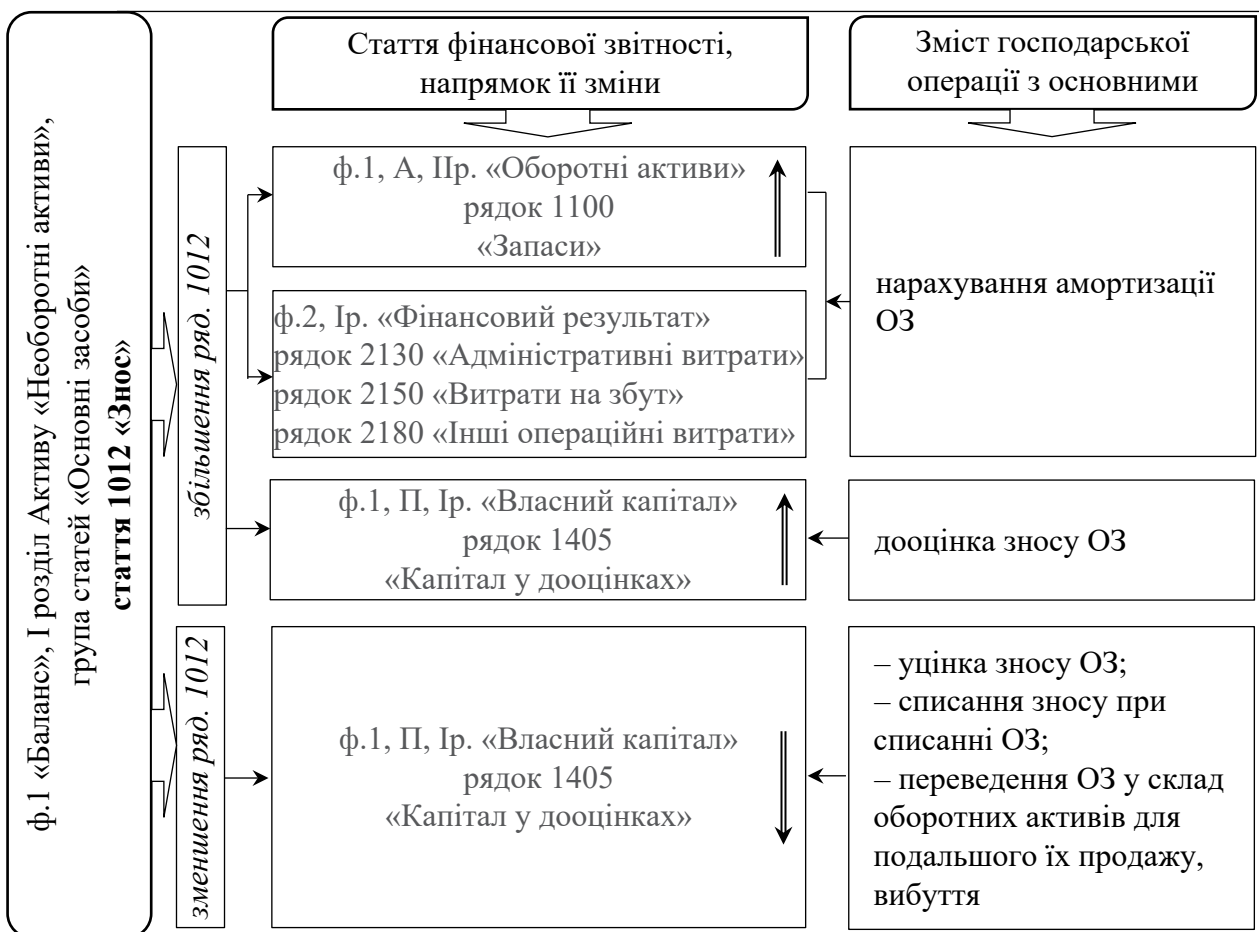

Рис. 3. Схема взаємозв'язку зміни статті балансу «знос» основних засобів з іншими статтями фінансової звітності підприємства

Джерело: розроблено автором

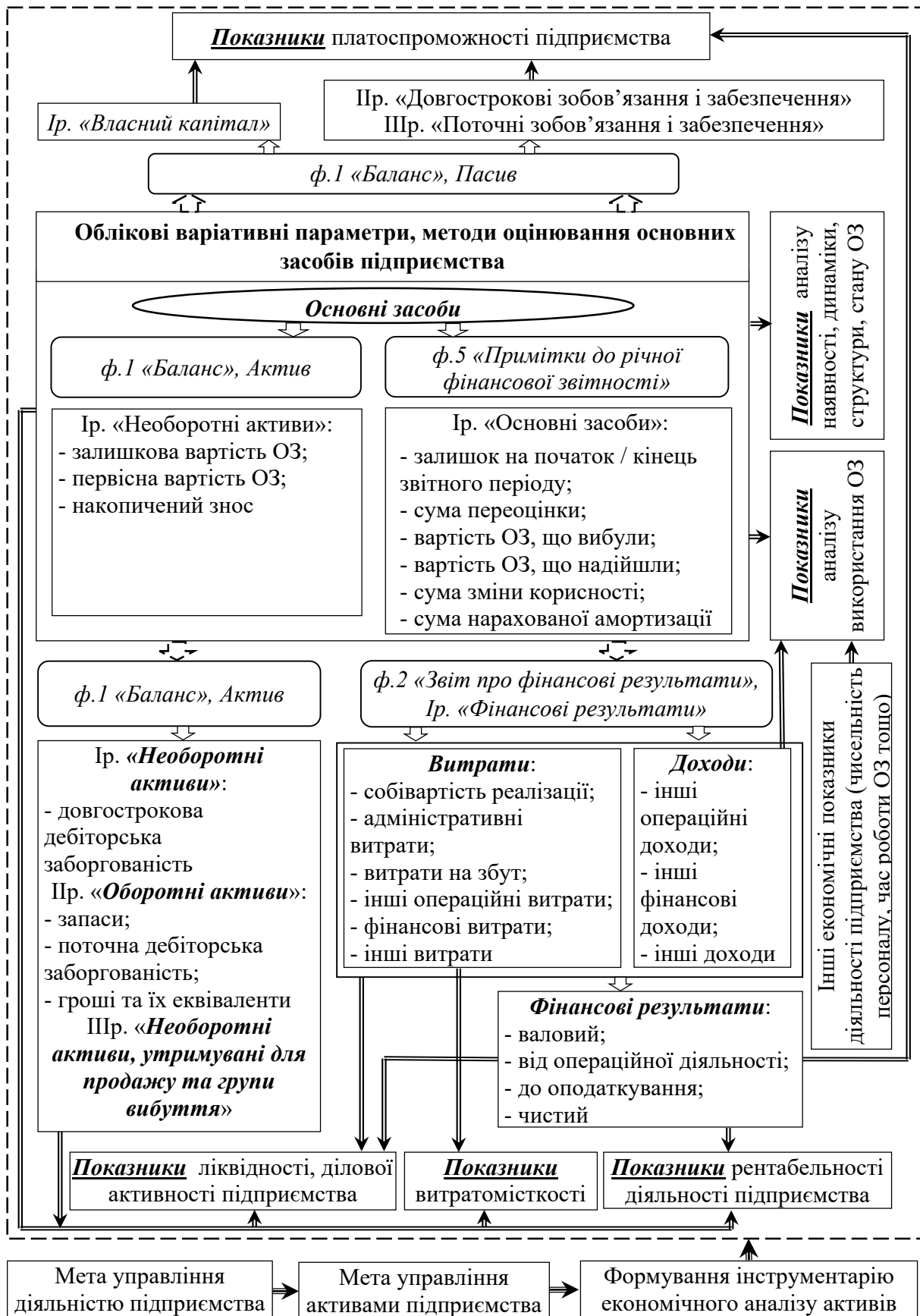

Рис. 4. Система показників для формування аналітичного інструментарію управління основними засобами підприємства

Джерело: розроблено автором

Формування аналітичного інструментарію оцінки ефективності управління основними засобами підприємства потребує вибір та обґрунтування системи взаємопов'язаних показників, що здійснюється на підготовчому етапі аналітичної діяльності. Складність вибору показників, зокрема обумовлена обмеженістю доступу до необхідних даних: для зовнішніх користувачів – до облікової інформації аналізованого підприємства, для внутрішніх користувачів – до інформації конкурентів. Тому інформаційне забезпечення аналітичного процесу в управлінні основними засобами є одним з визначальних чинників формування аналітичного інструментарію.

В роботі пропонується система показників фінансової звітності, в якій основні засоби виступають результативним та факторним показником, що надає можливості формувати інструментарій аналізу цих активів, виходячи з потреб користувачів (рис. 4).

Висновки. Ефективність управління основними засобами підприємства залежить від вираженості управлінських рішень щодо впливу на них шляхом комплексної реалізації функцій управління для досягнення цільового рівня індикаторів ефективності відповідно до стратегічної мети діяльності підприємства які

базуються на якісному інформаційно-аналітичному забезпеченні.

Проведені дослідження дозволили виявити наявність в обліковому законодавстві значну кількість варіативних параметрів, методів оцінювання основних засобів. Вибір альтернатив елементів облікової політики підприємства впливає на показники фінансової звітності, які є вихідними даними економічного аналізу основних засобів, фінансового стану та результатів діяльності суб'єкту господарювання.

Запропоноване в роботі схематичне представлення системи облікових варіативних параметрів, методів оцінювання основних засобів підприємства; взаємозв'язку групи статей балансу «Основні засоби» з іншими статтями фінансової звітності підприємства виступає інформаційним базисом управління досліджуваними активами, що дозволяє впливати на факт та час їх визнання, суму та види.

Набуло подальшого розвитку система показників фінансової звітності, в якій основні засоби виступають результативним та факторним показником, що надає можливість формувати аналітичний інструментарій ефективного управління даними необоротними активами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стеців І. С., Кулик М. А. Особливості управління основними засобами на теплоенергетичних підприємствах. *Економіка та управління підприємствами*. 2020. Вип. 42. С. 205–210. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct42-35>
2. Мулик Т. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2020. Вип. 46. С. 113–122. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct46-19>
3. Мостенська Т. Г., Ковтун О. А. Теоретичні підходи до управління основними засобами підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7695>. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.94> (дата звернення: 09.06.2022).
4. Дробязко С. І., Конопля М. О. Організація і методика обліку основних засобів підприємства та аналіз ефективності їх використання. *Вісник Університету «Україна»*. 2019. № 3(24). URL: <https://economics.com.ua/s9-organizaciya-i-metodika-obliku-osnovnih-zasobiv-pidприємства-ta-analiz-efektivnosti-yih-vikoristannya>. DOI: [10.36994/2707-4110-2019-3-24-09](https://doi.org/10.36994/2707-4110-2019-3-24-09) (дата звернення: 09.06.2022).
5. Якімова Л. П., Смольнікова К. А. Аналіз основних засобів підприємства: проблемно-прогностичний підхід. *Інноваційна економіка*. 2020. № 5–6 (84). С. 155–161. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/641>. DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2020.5-6.20> (дата звернення: 09.06.2022).
6. Податковий кодекс України : Кодекс № 2755-VI від 02.12.2010 р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 09.06.2022).
7. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1> (дата звернення: 09.06.2022).
8. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів : Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (дата звернення: 09.06.2022).
9. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства : Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення: 09.06.2022).

10. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності : Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433. URL: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=382859&cat_id=293536 (дата звернення: 09.06.2022).

11. Пчелинська Г. В. Аналітичне забезпечення ефективного управління витратами підприємства : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Сєверодонецьк, 2019. 265 с.

REFERENCES:

1. Stetsiv I. S., Kulyk M. A. (2020) Osoblyvosti upravlinnia osnovnyh zasobamy na teploenerhetychnykh pidpriemstvakh [Features of fixed assets management in thermal power plants]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy*, no. 42, pp. 205–210. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct42-35> (in Ukrainian)
2. Mulyk T. O. (2020) Analiz osnovnykh zasobiv pidpriemstva: metodychni ta praktychni aspekty [Analysis of fixed assets of the enterprise: methodological and practical aspects] *Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt*, no. 46, pp. 113–122. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct46-19> (in Ukrainian)
3. Mostenska T. H., Kovtun O. A. (2020) Teoretychni pidkhody do upravlinnia osnovnyh zasobamy pidpriemstva [Theoretical approaches to the management of fixed assets of the enterprise]. *Efektivna ekonomika*, no. 1. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7695>. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.94> (accessed June 9, 2022). (in Ukrainian)
4. Drobiazko S. I., Konoplia M. O. (2019) Orhanizatsiia i metodyka obliku osnovnykh zasobiv pidpriemstva ta analiz efektyvnosti yikh vykorystannia [Organization and methods of accounting for fixed assets of the enterprise and analysis of the effectiveness of their use]. *Visnyk Universytetu «Ukraina»*, no. 3(24). Available at: <https://economics.com.ua/s9-organizaciya-i-metodika-obliku-osnovnih-zasobiv-pidpriemstva-ta-analiz-efektivnosti-yih-vikoristannya> DOI: <https://doi.org/10.36994/2707-4110-2019-3-24-09> (accessed June 9, 2022). (in Ukrainian)
5. Yakimova L. P., Smolnikova K. A. (2020) Analiz osnovnykh zasobiv pidpriemstva: problemno-prohnostychnyi pidkhid [Analysis of fixed assets of the enterprise: problem-forecasting approach]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 5-6 (84), pp. 155–161. Available at: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/641>. DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2020.5-6.20> (accessed June 9, 2022). (in Ukrainian)
6. Podatkovi kodeks Ukrainy: Kodeks № 2755-VI vid 02.12.2010 r. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed June 9, 2022). (in Ukrainian)
7. Natsionalni polozhennia (standarty) bukhhalterskoho obliku. Ministerstvo finansiv Ukrainy. Available at: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1> (accessed June 9, 2022). (in Ukrainian)
8. Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii z bukhhalterskoho obliku osnovnykh zasobiv: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 30.09.2003 r. № 561. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (accessed June 9, 2022). (in Ukrainian)
9. Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii shchodo oblikovoi polityky pidpriemstva: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 27.06.2013 r. № 635. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (accessed June 9, 2022). (in Ukrainian)
10. Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii shchodo zapovnennia form finansovoi zvitnosti: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 28.03.2013 № 433. Available at: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=382859&cat_id=293536 (accessed June 9, 2022). (in Ukrainian)
11. Pchelynska H. V. (2019) Analitichne zabezpechennia efektyvnoho upravlinnia vytratamy pidpriemstva [Analytical support of effective enterprise expense management]. *Candidate's thesis*. Sievierodonetsk. (in Ukrainian)